

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Lucie Krausová

HISTORICKÝ VHLÉD

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

- nabyl účinnosti 1. července 1966
- vymezoval
 - **povinnost informovat pacienta a**
 - **podmínku souhlasu se zdravotní péčí.**

§ 23

Poučení a souhlas nemocného

(1) Lékař je povinen **poučit vhodným způsobem nemocného**, popřípadě členy jeho rodiny o **povaze onemocnění a o potřebných výkonech** tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování léčebně preventivní péče.

(2) Vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí **se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat**. Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).

- Zákon řešil i zvláštní situace, kdy
 - souhlas nebylo možné získat
 - souhlas nebyl dán, ale na poskytnutí péče byl „vyšší“ zájem

(3) Je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu **nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte** anebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům **a odpírají-li rodiče** nebo opatrovník souhlas, je **ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o provedení výkonu**. Toto ustanovení se týká **dětí, které nemohou vzhledem k své rozumové vyspělosti posoudit nezbytnost takového výkonu**.

(4) **Bez souhlasu** nemocného je možno provádět vyšetřovací a léčebné výkony, a je-li toho podle povahy onemocnění třeba, převzít nemocného i do ústavní péče, jde-li o nemoci, u nichž lze uložit **povinné léčení**, nebo **ohrožuje-li** nemocný vzhledem ke svému zdravotnímu stavu své **okolí** anebo **není-li možno vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas**. Jestliže nemocný stížený duševní poruchou ohrožuje sebe, lze jej též převzít do ústavní péče bez jeho souhlasu.

- ⊙ Tato úprava byla v průběhu let několikrát upřesňována.
- ⊙ Ve smyslu zákona č. 20/1966 Sb. ve znění účinném do dne 1. dubna 2012 pacient musel být **vždy poučen o povaze výkonu, jeho cíli a způsobu provedení, o jeho důsledcích, o rizicích a možných komplikacích, o následném léčebném režimu, popřípadě o alternativách výkonu a dalších okolnostech podle povahy výkonu.**
- ⊙ Pro souhlas pacienta s provedením vyšetřovacího nebo léčebného výkonu **nebyla stanovena písemná forma.**
- ⊙ **Písemná forma jen pro některé speciálně vymezené výkony**

§ 23

Poučení a souhlas nemocného

(1) Zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání informuje pacienta, popřípadě další osoby v souladu s § 67b odst. 12 písm. d), o **účelu a povaze** poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho **důsledcích, alternativách a rizicích**. Jestliže to zdravotní stav nebo povaha onemocnění pacienta vyžadují, je zdravotnický pracovník uvedený ve větě první oprávněn sdělit **osobám blízkým** pacientovi a členům jeho domácnosti, kteří nejsou osobami blízkými, též **informace, které jsou pro ně nezbytné k zajištění péče o tohoto pacienta nebo pro ochranu jejich zdraví**. V případě, kdy pacient vyslovil podle § 67b odst. 12 písm. d) **zákaz poskytování informací, lze informace podle věty druhé sdělovat pouze se souhlasem pacienta**. Pro vyslovení souhlasu se použije ustanovení § 67b odst. 12 písm. d) a § 67ba odst. 1 a 2 obdobně.

ÚMLUVA O BIOMEDICÍNĚ

**Úmluva na ochranu lidských práv a
důstojnosti lidské bytosti v souvislosti
s aplikací biologie a medicíny:**

**Úmluva o lidských právech a
biomedicíně.**

- ⦿ účelem vymezit společný rámec pro ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v oblasti aplikace biologie a medicíny
- ⦿ ratifikována dne 21. června 2001

čl. 5

Obecné pravidlo

Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla **svobodný a informovaný souhlas**.

Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích.

Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.

- ◉ Bioúmluva obecné pravidlo dále **upřesňuje ve vztahu ke specifickým skupinám osob a situacím:**
- **vymezuje, za jakých podmínek lze poskytnout zdravotní péči osobě neschopné dát souhlas**, (osobě nezletilé nebo osobě dospělé, ale nezpůsobilé vyslovit souhlas či nesouhlas s poskytnutím zdravotní péče) (čl. 6),
- připouští možnost provést osobě s vážnou duševní poruchou bez jejího souhlasu zákrok, který je zaměřen na léčbu duševní poruchy, avšak pouze v případě, že by bez takové léčby se vší pravděpodobností **došlo k závažnému poškození jejího zdraví** (čl. 7),
- připouští poskytnutí zdravotní péče **ve stavu nouze, to je v situacích, kdy nelze získat příslušný souhlas, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotyčné osoby** (čl. 8).

Úmluva ve svém čl. 26 připouští **omezení práv a ochranných ustanovení** obsažených ve výše zmíněných člancích, **a to na základě zákona**, pokud je to **nezbytné v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných.**

SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

- ⊙ **Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)**
 - Podrobně upravuje pravidla podávání informací a podmínky udělování souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb, a to v souladu s požadavky Úmluvy o biomedicíně
 - **Informovanému souhlasu** s poskytnutím zdravotních služeb musí **předejít podání informace pacientovi** (jiné k tomu oprávněné osobě) **o jeho zdravotním stavu a o navržených zdravotních službách**, a to v rozsahu a způsobem stanoveným zákonem

- Informaci pacientovi podává jeho ošetřující zdravotnický pracovník, kterým je obvykle lékař, a to **při přijetí pacienta do péče**, a dále vždy, je-li to s ohledem na poskytované zdravotní služby nebo zdravotní stav pacienta **účelné**.
- Při podání této informace musí být pacientovi nebo k tomu jiné oprávněné osobě umožněno **klást doplňující otázky** vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny.
- **Jde-li o dítě nebo pacienta s omezenou svéprávností, právo na informaci** o jeho zdravotním stavu a právo klást otázky **přísluší zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi pacienta a pacientovi, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně vyspělý**.

Zákon dává možnost

- pacientovi se informace **vzdát**,
- zdravotnickému pracovníkovi **zadržet**
- **informaci o nepříznivé diagnóze nebo prognóze** zdravotního stavu pacienta, je-li předpoklad, že její podání by mohlo pacientovi způsobit závažnou újmu na zdraví,
- **informaci o zdravotním stavu oprávněné osobě**, jde-li o nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností, v případě podezření, že se tato osoba podílí na zneužívání nebo týrání nebo ohrožování zdravého vývoje tohoto pacienta a lze-li předpokládat, že poskytnutím této informace by mohlo dojít k ohrožení pacienta.

Pacient může vyslovit nebo nevyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, přičemž souhlas musí být

- ⊙ **svobodný** (je dán bez jakéhokoliv nátlaku), a
- ⊙ **informovaný** (před vyslovením souhlasu je mu podána informace o jeho zdravotním stavu a navržených zdravotních službách; souhlas se pokládá za informovaný také i v případě, kdy se pacient podání informace vzdal)

Pacient **může svůj souhlas** s poskytnutím zdravotních služeb **odvolat**; toto odvolání nelze respektovat, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušování by mohlo způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení jeho života.

Jde-li o pacienta nezletilého nebo s omezenou svéprávností, zákon stanoví zvláštní pravidla:

- ⊙ pro vyslovení souhlasu se použijí právní předpisy upravující svéprávnost fyzických osob a
- ⊙ v případě, **kdy je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti pacienta je třeba zjistit jeho názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb; ten pak musí být **zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem dítěte, jde-li o dítě, a vždy stupněm jeho rozumové a volní vyspělosti.**

⊙ **Poskytování zdravotních služeb bez souhlasu**

- bez souhlasu lze poskytnout pouze **neodkladnou péči**, pokud pacientovi jeho **zdravotní stav nedovoluje souhlas vyslovit** nebo v případě **léčby vážné duševní poruchy**, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vší pravděpodobností k vážnému **poškození zdraví pacienta**,

- **pacientovi nezletilému nebo s omezenou svéprávností** lze bez souhlasu zákonného zástupce poskytnout
 - neodkladnou péči, jde-li o léčbu vážné duševní poruchy a při jejím neléčení by došlo se vší pravděpodobností k vážnému poškození zdraví,
 - neodkladnou péči, jde-li o poskytnutí zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví,
 - neodkladnou péči v případě, pokud je podezření na jeho týrání, zneužívání nebo zanedbávání,
 - akutní péči, jestliže tento souhlas nelze získat bez zbytečného odkladu; to však neplatí, pokud lze s ohledem na rozumovou a volní vyspělost pacienta poskytnout akutní péči na základě jeho souhlasu.

◎ Hospitalizace bez souhlasu

- v případech, kdy je na hospitalizaci veřejný zájem (ochranné léčení, karanténa, ochrana veřejného zdraví, ohrožuje sebe nebo své okolí apod.)
- jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas,
- jde-li o pacienta nezletilého nebo s omezenou svéprávností, mimo jiné v případech, kdy jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň nelze získat příslušný souhlas, nebo jde o podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte.

Poskytovatel zdravotních služeb je povinen tzv. nedobrovolnou hospitalizaci **do 24 hodin od jejího započetí oznámit soudu.**

Děkuji za pozornost!